

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย แล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์ประกอบของหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา
3. นำเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. เอกสารและประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย
  - 1.1 เอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ที่ปรากฏในปีการศึกษา 2540 จำนวน 8 สถาบัน 12 หลักสูตร เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี (4 ปี) 10 หลักสูตร และระดับปริญญาตรี (ต่อเนื่อง 2 ปี) 2 หลักสูตร
  - 1.2 ประชากร เป็นอาจารย์ประจำผู้สอนนาฏศิลป์ หลักสูตรระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2540 จำนวน 121 คน ทั้งนี้เพราะประชากรมีจำนวนน้อย จึงศึกษาจากประชากรทั้งหมด และลักษณะของกลุ่มประชากรที่เลือกมาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ได้แก่

2.1.1 ตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยอาศัยแนวคิดของทิสนา แจมมณี (2525) เป็นแนวทาง

2.1.2 ตารางวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตร โดยอาศัยสารบบจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Objectives) ของบลูมและคณะ (Bloom et al. 1981) แปลโดย อุทุมพร ทองอุไทย (2523) เป็นแนวทาง

2.1.3 ตารางวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตร โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.2532 เป็นแนวทาง

2.1.4 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาวิชา หมวดวิชาเฉพาะ โดยอาศัยทฤษฎีทางการละครและเอกสารหลักสูตร นาฏศิลป์ในประเทศไทยและของต่างประเทศ เป็นแนวทาง มีลักษณะเป็นตารางเลือกตอบปลายเปิด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ หลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อความเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ 3 ข้อ และเติมคำลงในช่องว่าง 2 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีในอนาคต โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 74 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิด 1 ข้อ เกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในอนาคต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่เป็นเอกสารหลักสูตร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ข้อมูลของสถาบัน ผู้วิจัยได้ติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตร ทั้ง 12 หลักสูตร จากทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันซึ่งเป็นเจ้าของหลักสูตร โดยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ส่วนแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยส่งแบบสอบถาม และขอรับแบบสอบถาม ทั้งด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งสิ้น 121 ชุด ได้รับคืนมา 86 ชุด คิดเป็นร้อยละ 71.07

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 12 หลักสูตร โดยการวิเคราะห์โครงสร้างและรายละเอียดของหลักสูตร ตลอดจนลักษณะสาระสำคัญของหลักสูตร ในด้านวุฒิการศึกษา สาขาวิชา และการจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ นำเสนอเป็นตารางประกอบ คำบรรยาย

2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบ องค์ประกอบของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 12 หลักสูตร เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร 3 ด้านคือ

2.1 ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นตารางประกอบด้วยคำบรรยาย

2.3 ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ โดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นตารางเลือกตอบปลายเปิด นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีในอนาคต โดยนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS/PC+) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา สรุปเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ผลของการวิจัย ได้นำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรในด้านองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย ในปีการศึกษา 2540 พบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี มีทั้งสิ้น 8 สถาบัน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 6 สถาบัน และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 สถาบัน รวม 12 หลักสูตร โดยแบ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี (4 ปี) 10 หลักสูตร และหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง 2 ปี) 2 หลักสูตร ดังนี้

1.1 หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหลักสูตร 4 ปี แบ่งเป็น 2 สาขาวิชาเอก คือ สาขานาฏศิลป์ไทย และสาขานาฏศิลป์ตะวันตก โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาการศึกษาทั่วไป วิชาพื้นฐานคณะบังคับ วิชาเฉพาะสาขา วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 135 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะสาขาหรือวิชาเอกนั้น แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) และฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

1.2 หลักสูตร อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการละคร สังกัดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2538 เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาการศึกษาทั่วไป วิชาพื้นฐานคณะบังคับ วิชาเฉพาะสาขา และหมวดวิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 144 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาเฉพาะสาขาหรือวิชาเอกนั้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ และกลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

1.3 หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการแสดง สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2537 เป็นหลักสูตร 4 ปี ปัจจุบันยังไม่เปิดดำเนินการสอน โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป วิชาชีพพื้นฐาน วิชาเฉพาะสาขา วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 142 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญานิเทศศาสตรบัณฑิต

1.4 หลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการละคร สังกัดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ.2533 เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเฉพาะด้าน วิชาโท และ/หรือวิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 136 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอกนั้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาเอก

(บังคับ-เลือก) และกลุ่มวิชาโท หรือกลุ่มวิชาเอก และเลือกเสรี เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับวุฒิปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

1.5 หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศาสตร์ สังกัดคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2536 เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ วิชาโท วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 138 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) และกลุ่มวิชาโท เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับวุฒิปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

1.6 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2537 เป็นหลักสูตร 4 ปี แบ่งเป็น 2 แขนงวิชา คือ แขนงวิชาศิลปะการแสดง (กลุ่มวิชาเลือกการแสดงและกำกับการแสดง กับกลุ่มวิชาเลือกการออกแบบเพื่อการแสดง) แขนงวิชานาฏศิลป์ (กลุ่มวิชาเลือกนาฏศิลป์ไทยกับกลุ่มวิชาเลือกนาฏศิลป์สากล) โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะสาขา วิชาโท วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 142 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ หรือวิชาเอก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) และกลุ่มวิชาโท เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับวุฒิปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

1.7 หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง พ.ศ.2529 สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาชีพ วิชาโท และวิชาเลือก รวมตลอดหลักสูตร 140 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ วิชาพื้นฐานคณะ วิชาเอก (บังคับ-เลือก) และกลุ่มวิชาโท เมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับวุฒิปริญญานิเทศศาสตรบัณฑิต

1.8 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย พ.ศ.2529 สังกัดคณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาพื้นฐาน วิชาการศึกษา วิชาชีพ วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 142 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) กลุ่มวิชาโท กลุ่มวิชาครู และกลุ่มฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับวุฒิศึกษาศาสตรบัณฑิต

1.9 หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ และการละคร สาขาศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2536 เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเฉพาะด้าน วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 144 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ และกลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะได้รับวุฒิปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

1.10 หลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์ สาขาวิชาการศึกษา สถาบันราชภัฏ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2536 เป็นหลักสูตร 4 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเฉพาะด้าน วิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 145 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชา ในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) กลุ่มวิชาโท (ถ้าเลือกเรียนเป็นวิชาเอกเดี่ยว ไม่มีวิชาโท) กลุ่มวิชาครู และกลุ่มวิชาฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาตรีบัณฑิต

1.11 หลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์ (หลังอนุปริญญา) สาขาวิชาการศึกษา สถาบันราชภัฏ ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2536 เป็นหลักสูตร 2 ปี โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทั่วไป วิชาเฉพาะด้าน และวิชาเลือกเสรี รวมตลอดหลักสูตร 78 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) กลุ่มวิชาชีพครู และฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาตรีบัณฑิต

1.12 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง (หลักสูตร 2 ปีต่อเนื่อง) พ.ศ.2531 สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นหลักสูตร 2 ปี โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาเอก และหมวดวิชาโท รวมตลอดหลักสูตร 87 หน่วยกิต การจัดกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก แบ่งเป็น 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเอก (บังคับ-เลือก) และกลุ่มวิชาโท เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรในด้านองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างของหลักสูตรและด้านเนื้อหาวิชา พบว่า

2.1 ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร เอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 12 หลักสูตร ความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร ได้ระบุพฤติกรรม ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ไว้ครบถ้วนทั้ง 3 ด้าน และมีบางหลักสูตรที่ได้กำหนดความมุ่งหมายวิชาเอกไว้ด้วย ได้แก่ หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล หลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏและหลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏ ทั้ง

หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 2 ปี รวมทั้งหมด 6 หลักสูตร ซึ่งความมุ่งหมายวิชาเอกของทุกหลักสูตร ก็ได้รับบุพพัตติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ไว้ครบถ้วนเช่นกัน

2.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 12 หลักสูตร พบว่า โครงสร้างของทุกหลักสูตรสอดคล้องกับเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.2532 คือ มีจำนวนหน่วยกิตรวม ตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 120 หน่วยกิต หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ (4 ปี) ของสถาบันราชภัฏ มีจำนวนหน่วยกิตรวมมากที่สุด 145 หน่วยกิต และหลักสูตรนาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนหน่วยกิตรวมน้อยที่สุด คือ 135 หน่วยกิต

หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ทุกหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของ ทบวงมหาวิทยาลัย คือไม่ต่ำกว่า 30 หน่วยกิต มีเพียงหลักสูตรศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เท่านั้น มีจำนวนหน่วยกิตน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 24 หน่วยกิต ส่วนหลักสูตรที่มีจำนวนหน่วยกิต หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมากที่สุด คือ หลักสูตรศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 58 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะทุกหลักสูตร มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า เกณฑ์มาตรฐาน (90 หน่วยกิต ในหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี และ 42 หน่วยกิต ในหลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี) ยกเว้น หลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 76 หน่วยกิต และหลักสูตรสาขา วิชาการละครคอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ้าไม่เลือกวิชาโท หมวดวิชาเฉพาะก็จะมีเพียง 73 หน่วยกิต แต่ถ้าร่วมวิชาโท จะมี 97 หน่วยกิต หลักสูตรที่มีหน่วยกิตรวม หมวดวิชาเฉพาะมากที่สุด คือ สาขา วิชาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดวิชาเลือกเสรี ทุกหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (3 หน่วยกิต) หลักสูตรที่มีจำนวนหน่วยกิตรวมหมวดวิชาเลือกเสรีมากที่สุด จำนวน 33 หน่วยกิต คือ สาขาวิชาการละครคอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และน้อยที่สุด คือ หลักสูตรสาขาวิชาสื่อสาร การแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 หน่วยกิต ส่วนหลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการแสดง (ต่อเนื่อง 2 ปี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไม่มีหมวดวิชาเลือกเสรี

2.3 ด้านเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเฉพาะสาขา จากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 12 หลักสูตร พบว่า ในหมวดวิชาเฉพาะสาขา หรือวิชาเอก ซึ่งได้จำแนกรายวิชาบังคับ และรายวิชาเลือก ตามลักษณะของเนื้อหาวิชาแล้ว แต่ละหลักสูตรจะมี จำนวนรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกแตกต่างกันไป หลักสูตรวิชาเอกนาฏศิลป์ไทย สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล จะมีรายวิชาเอก (บังคับ) ปรากฏอยู่มากที่สุดจำนวน 57 วิชา และหลักสูตร

สาขาวิชาสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนรายวิชาเอก (บังคับ) น้อยที่สุด จำนวน 9 รายวิชา ส่วนจำนวนรายวิชาเอก (เลือก) นั้น หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏ มีมากที่สุด จำนวน 82 รายวิชา และหลักสูตรวิชาเอกนาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีจำนวนรายวิชาเอก (เลือก) น้อยที่สุด จำนวน 2 รายวิชา

จากการวิเคราะห์แต่ละหลักสูตร ทั้งรายวิชาเอก (บังคับ) และรายวิชาเอก (เลือก) จำนวนรายวิชาในแต่ละกลุ่มเนื้อหาวิชา ก็มีมากน้อยแตกต่างกัน พบว่า ในกลุ่มวิชาพื้นฐานการละครและการแสดง กลุ่มวิชาวรรณกรรมละครตะวันตกและศิลปินละครตะวันตก กลุ่มวิชาองค์ประกอบทางการแสดงและเทคนิคอื่น ๆ และกลุ่มวิชาการประยุกต์หรือการสร้างสรรค์ หลักสูตรสาขาวิชาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปรากฏจำนวนรายวิชามากที่สุด คือ 10 รายวิชา 5 รายวิชา 26 รายวิชา และ 16 รายวิชา ตามลำดับ ในกลุ่มวิชาวรรณกรรมละครเอเชียและไทย รวมทั้งศิลปิน หลักสูตรสาขาวิชาการละครอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวนรายวิชา มากที่สุด 10 รายวิชา กลุ่มวิชาศิลปการแสดง และการกำกับการแสดง หลักสูตรโปรแกรมวิชา นาฏศิลป์ และการละคร สถาบันราชภัฏ ปรากฏจำนวนรายวิชามากที่สุด 18 รายวิชา กลุ่มวิชาทักษะทางนาฏศิลป์ และกลุ่มวิชาดนตรีและการออกเสียงในละคร ปรากฏว่า หลักสูตรวิชาเอกนาฏศิลป์ ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีมากที่สุด จำนวน 27 รายวิชา และ 15 รายวิชา ตามลำดับ และกลุ่มวิชาการเขียน และการวิจารณ์ ปรากฏว่าในหลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบัน-ราชภัฏ มีจำนวนรายวิชามากที่สุด 10 รายวิชา ส่วนในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ที่แตกต่างจากกลุ่ม วิชาเนื้อหาดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่า หลักสูตรสาขาวิชาสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมี มากที่สุด 12 รายวิชา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายวิชาทางการสื่อสาร

ส่วนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ หลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2540 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 79.1 มีประสบการณ์ในการสอน มากที่สุด คือ 21 ปีขึ้นไปจำนวนร้อยละ 43.0 และมีวุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.8 โดยปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์มากที่สุดร้อยละ 84.9 และส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันราชภัฏ ทั้ง 16 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60.4

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ที่เห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า

ด้านวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นควรส่งเสริมเจตคติ และค่านิยมในการอนุรักษ์ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของชาติไว้สืบไป สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางวิชาชีพไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและพัฒนาสังคม เยาวชน และการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตบัพณัติที่สามารถนำความรู้ ความชำนาญไปประกอบอาชีพได้อย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐ เอกชน และประกอบอาชีพอิสระ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลงานได้

ด้านโครงสร้างของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ควรมีเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ นาฏศิลป์เป็นตัวกำหนด และสอดคล้องกับโครงสร้างและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของทบวงมหาวิทยาลัย โครงสร้างของหลักสูตรในหมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย กลุ่มวิชาพื้นฐาน คณะหรือวิชาแกน กลุ่มวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก และกลุ่มวิชาเลือกเสรี

ด้านรายวิชาเนื้อหาในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นที่สอดคล้องกัน เกี่ยวกับรายวิชา พื้นฐานวิชาชีพที่เหมาะสม คือ รายวิชาภาษาอังกฤษ รายวิชาทางการจิตวิทยาและการศึกษา และรายวิชาทางบริหารธุรกิจ และการตลาด ส่วนรายวิชาเฉพาะหรือรายวิชาเอกที่กลุ่มอาจารย์ผู้สอนเห็นสอดคล้องกัน คือ นาฏศิลป์และการละครไทยมาตรฐาน นาฏศิลป์สากล นาฏศิลป์พื้นเมือง และการละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์นานาชาติ การกำกับการแสดง การออกแบบ และการสร้างเครื่องแต่งกายในการแสดง การออกแบบและแต่งหน้าในการแสดง ดนตรีและเพลง ร้องประกอบการแสดง และศิลปะการแสดงประเภทต่าง ๆ เช่น การแสดงหุ่น ละครใบ้ ฯลฯ เป็นต้น

ในด้านคุณลักษณะของบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมนั้น กลุ่มอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมากที่สุด และเห็นสอดคล้องกัน คือ คุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสนใจใฝ่หาความรู้ และความก้าวหน้าในวิชาชีพอยู่เสมอ มีความอดทนสูง มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่ดี มีความคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอย่างแท้จริง มีปฏิภาณไหวพริบรู้จักแก้ปัญหา สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองในการนำวิชาชีพก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างเหมาะสม กล้าแสดงออก และมีความก้าวหน้า ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ในด้านความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ผู้สอน ที่มีต่อหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน ว่าสามารถตอบสนองของตลาดแรงงานได้มากน้อยเพียงใด และในสาขาอาชีพใดนั้น อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ การเป็นอาจารย์สอนนาฏศิลป์ ศิลปินหรือนักแสดง งานเครื่องแต่งกายการแสดง งานด้านแต่งหน้าในการแสดง พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการ งานธุรกิจเกี่ยวกับการแสดง และนักเขียนบทละคร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ดังได้เสนอมาแล้วในข้างต้น สามารถนำประเด็นที่สำคัญ มาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตรนั้น พบว่า เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 5 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของเอกชน 1 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ส่วนอีก 2 สถาบัน คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันราชภัฏ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่ละสถาบันก็จะจัดการและบริหารหลักสูตรเป็นของตนเอง มีรูปแบบที่ต่างกันไป บางหลักสูตรก็มีลักษณะเนื้อหาคล้ายคลึงกัน รูปแบบของหลักสูตร เท่าที่ประมวลได้ จะแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1.1 รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านนาฏศิลป์ มีจำนวนรายวิชาทางนาฏศิลป์มากกว่า เนื้อหารายวิชาอื่น ได้แก่

1.1.1 หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแยกออกเป็น วิชาเอก นาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์สากล จะมีรายวิชาทักษะทางนาฏศิลป์ที่ต่างกัน แยกเป็น วิชาบังคับไทยและวิชาบังคับตะวันตก ส่วนรายวิชาพื้นฐาน วิชาบังคับร่วม และวิชาเฉพาะสาขาจะเหมือนกัน

1.1.2 หลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในหลักสูตรนี้จะแยกออกเป็น 2 แขนงวิชา คือ แขนงวิชาศิลปะการแสดงและแขนงวิชานาฏศิลป์ ในแขนงวิชาศิลปะการแสดงจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเลือก การแสดง และกำกับการแสดง และกลุ่มวิชาเลือกการออกแบบเพื่อการแสดง ส่วนแขนงวิชานาฏศิลป์ ก็จะแบ่งเป็น 2 กลุ่มวิชาเช่นกัน คือ กลุ่มวิชาเลือกนาฏศิลป์ไทย และกลุ่มวิชาเลือกนาฏศิลป์สากล เท่ากับว่า ในหลักสูตรนี้จะแยกออกเป็น 4 กลุ่มวิชาเอก โดยที่ส่วนแขนงวิชานาฏศิลป์นี้จัดเป็นรูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านนาฏศิลป์

1.1.3 หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ที่ต่อเนื่องจากระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง โดยสมทบกับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เนื่องจากยังไม่สามารถอนุมัติปริญญาบัตรเป็นของตนเองได้ เพราะการเรียนการสอนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ไม่ได้เป็นระดับอุดมศึกษาเพียงอย่างเดียว ยังเป็นระดับมัธยมศึกษา ในหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นต้น และนาฏศิลป์ชั้นกลางอีกด้วย หลักสูตรสาขา

วิชานาฏศิลป์ไทยนี้จะเน้นวิชานาฏศิลป์ โดยเฉพาะนาฏศิลป์ไทยเป็นสำคัญ และมีวิชาการศึกษา เฉพาะสาขาคัว

1.1.4 หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏ เป็นหลักสูตร สาขาศิลปศาสตร์ ที่เน้นเนื้อหาวิชาทางด้านนาฏศิลป์ไทย และการละครไทย เป็น สำคัญ และมีความแตกต่างจากรูปแบบนาฏศิลป์ของหลักสูตรอื่น ตรงที่มีรายวิชาในกลุ่มวิชาวิทยา การจัดการ ได้แก่ วิชาการจัดการและการจัดการ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ และ เศรษฐศาสตร์ทั่วไป เป็นรายวิชาบังคับด้วย โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ โดย เฉพาะธุรกิจทางการแสดง

1.1.5 หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏ เป็นหลักสูตร สาขาวิชาการศึกษา มีทั้งหลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 2 ปี เน้นรายวิชาทางด้านนาฏศิลป์ เช่นกัน โดย เฉพาะนาฏศิลป์ไทยและละครไทย ไม่เน้นละครตะวันตก จะมีรายวิชาเลือกทางด้านนาฏศิลป์สากล เพียงรายวิชาเดียว หลักสูตรนี้จะมุ่งผลิตบัณฑิต เพื่อเป็นครูนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษา และมีชม ศึกษาโดยเฉพาะจึงมีรายวิชาในกลุ่มวิชาชีพครู เป็นวิชาบังคับ เช่นเดียวกับ หลักสูตรสาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

จะเห็นได้ว่า รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านนาฏศิลป์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการผลิต บัณฑิตทั้งที่เป็นหลักสูตรผลิตศิลปินนาฏศิลป์ และหลักสูตรที่ผลิตทั้งศิลปินและเป็นอาจารย์ผู้สอน นาฏศิลป์ด้วย

1.2 รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้าน การละครหรือศิลปะการละคร โดยเฉพาะการ ละครตะวันตก หรือวรรณคดีตะวันตก ได้แก่

1.2.1 หลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น หลักสูตรที่เน้นทางด้าน การละครตะวันตก และการละครสมัยใหม่ การเวที และการกำกับการแสดง การปฏิบัติงานหลังเวทีทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ไม่มีรายวิชาทางด้านนาฏศิลป์ มีเพียงรายวิชาศิลปะการ ละครของไทย เป็นวิชาเลือกวิชาเดียวเท่านั้น

1.2.2 หลักสูตรสาขาวิชาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็น หลักสูตรที่เน้นทางด้าน การละครตะวันตก และวรรณคดีตะวันตก เช่นเดียวกับหลักสูตรศิลปการ ละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่างกันที่หลักสูตรสาขาการละคร ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีรายวิชาทางด้านนาฏศิลป์และการละครของไทย เพิ่มขึ้นหลายวิชา ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก

1.2.3 หลักสูตรสาขาวิชาเอกนาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็น รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้าน การละครตะวันตก เช่นกัน และในโครงสร้างหลักสูตร หมวดวิชา เฉพาะ จะมีแต่รายวิชาบังคับในทุกกลุ่มเนื้อหาวิชา มีรายวิชาเลือก เพียง 2 วิชาเท่านั้น คือ วิชานาฏย ลักษณ์ไทย และนาฏกรรมไทย

สรุปว่า ในรูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านการละคร หรือศิลปะการละคร ทั้ง 3 หลักสูตรนี้ จะเน้นเนื้อหาการละครตะวันตกเป็นสำคัญ มีเพียงหลักสูตรการละครของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่านั้นที่เน้นเนื้อหาทางการละครไทยและละครในเอเชียด้วย

1.3 รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านศิลปะการแสดง คือ จะเน้นเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว การแสดง ละครเวทีสมัยใหม่ การกำกับการแสดง การสร้างและออกแบบเพื่อการแสดง ได้แก่

1.3.1 หลักสูตรศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แขนงวิชาศิลปะการแสดง ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเลือกการแสดง และ กำกับการแสดง และกลุ่มวิชาการออกแบบเพื่อการแสดง ในกลุ่มเลือกการแสดงและกำกับการแสดง จะเน้นรายวิชาบังคับและเลือกเกี่ยวกับการละคร ทักษะการแสดง การออกเสียง การเขียนบทละคร การกำกับการแสดง ฯลฯ แต่ในกลุ่มวิชาเลือกการออกแบบเพื่อการแสดง จะเน้นรายวิชาเกี่ยวกับการสร้างและออกแบบฉาก แสง สี เสียง ในการแสดง การแต่งกาย และการแต่งหน้าในการแสดง

1.3.2 หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จะเน้นเกี่ยวกับการแสดงละครเวที และละครสมัยใหม่ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการแสดง เช่นเดียวกับกลุ่มวิชาเลือกการแสดง และกำกับการแสดงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แต่ไม่ได้แบ่งเป็นกลุ่มวิชาเอกแขนงอื่น ๆ มีเพียงสาขาเดียว และที่แตกต่างจากหลักสูตรศิลปะการแสดง ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ก็คือ มีการศึกษาในกลุ่มวิชาแกน ทางด้านนิเทศศาสตร์ด้วย ได้แก่ รายวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสาร การกระจายเสียงเบื้องต้น การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น การประชาสัมพันธ์เบื้องต้น และการโฆษณาเบื้องต้น คือ นำเอาศิลปะการแสดง เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร

1.3.3 หลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี จะเน้นศิลปะการแสดง และองค์ประกอบในการแสดง เช่นกัน แต่จะเป็นศิลปะการแสดงผสมผสานหลายแบบ ไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ มีทั้งนาฏศิลป์ไทย โขน การสร้างละคร การแต่งกาย การแต่งหน้า การวิจารณ์ละคร ฯลฯ แต่ค่อนข้างจะเน้นศิลปะการแสดงของไทยเป็นส่วนใหญ่

1.4 รูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านการสื่อสาร มีเพียงหลักสูตรเดียว คือ หลักสูตรสาขาวิชาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหลักสูตรที่มองศิลปะการแสดงเป็นเพียงสื่อ โดยเอาศิลปะไปเป็นสื่อในการนำเสนอเรื่องหนึ่งเรื่องใด ไม่ใช่การสร้างสรรคผลงานทางศิลปะการแสดง (รศ.ดร.สุรพล วิรุฬักษ์, 2540) ดังนั้นในหลักสูตรนี้จึงมีรายวิชาที่

เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง เพียง 3 วิชา คือ การแสดง 1 การแสดง 2 และสื่อสารการแสดงเบื้องต้น ซึ่งจะแตกต่างกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ถึงแม้จะมีวิชาแกนทางนิเทศศาสตร์เหมือนกัน

โดยสรุปหลักสูตรรูปแบบที่ 1 จะเน้นทักษะทางด้านนาฏศิลป์ มีทั้งนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์สากล รูปแบบที่ 2 จะเน้นทางด้านการละคร สอดคล้องกับหลักสูตรนาฏศิลป์หรือการละคร (Drama Program) ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ คือ มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (อิวานสตัน) ของสหรัฐอเมริกาที่เน้นการศึกษาทางวรรณคดี การละครแบบคลาสสิก ศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาประวัติทางการละคร รูปแบบที่ 3 เป็นหลักสูตรที่เน้นทางด้านศิลปะการแสดง และองค์ประกอบ ในการแสดง จะสอดคล้องกับหลักสูตรการแสดง (Theatre Program) ของมหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (อิวานสตัน) เช่นกัน ซึ่งในหลักสูตรนี้ ผู้เรียนจะต้องฝึกอย่างเข้มข้นในศิลปะการแสดง หัวใจของโปรแกรมนี้ อยู่บนความคิดที่ว่า การแสดงที่ดีที่สุด เป็นการรวมความรู้อย่างกว้างขวางทางทฤษฎีกับการพัฒนาทักษะในการฝึกปฏิบัติเข้าด้วยกัน (Gourman Report, 1996) ส่วนรูปแบบที่ 4 เป็นหลักสูตรที่เน้นทางด้านการสื่อสารการแสดง คือ นำเอาศิลปะการแสดง มาใช้เป็นตัวเท่านั้น ไม่ใช่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการแสดง

นอกจากชื่อสาขาวิชา และรูปแบบของหลักสูตรจะแตกต่างกันแล้ว คุณวุฒิที่ได้รับก็แตกต่างกัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มี 3 หลักสูตร คือ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการละคร และนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการแสดง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีหลักสูตรเดียว คือ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการละคร มหาวิทยาลัยศิลปากร มีหลักสูตรเดียว คือ อักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง (2 ปี) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีหลักสูตร นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย และสถาบันราชภัฏ มี 3 หลักสูตร คือ ศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ (4 ปี) และครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ (2 ปี) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนาฏศิลป์ไทยในประเทศไทยของ ชมนาด โสภณ (2531) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาวิชานาฏศิลป์ และรูปแบบของหลักสูตรไว้ว่า เป็นการขยายออกในแนวกว้าง ในลักษณะที่ให้อบรู้หลาย ๆ เรื่อง ทำให้การศึกษาที่เน้นการรู้สึกและรู้จริงหย่อนคุณภาพไป ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่คุณภาพทางวิชาชีพลดลง ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งก็คือ การขยายการศึกษาทั้งในคุณวุฒิ และสถานศึกษา เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาสถาบันมากกว่าพัฒนาวิชาชีพ ทำให้ขาดมาตรฐานการศึกษาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน ต่างมีอิสระและเสรีภาพทาง

วิชาการ โดยปราศจากการวางเกณฑ์มาตรฐาน ในการเรียนการสอนให้อยู่ในแนวทางเดียวกัน ทำให้คุณภาพของผลผลิตเหลื่อมล้ำกัน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของหลักสูตร จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของหลักสูตร ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ ด้านโครงสร้าง และด้านเนื้อหาวิชา ของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตร พบว่า

2.1 ด้านความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทุกหลักสูตร ได้แบ่งจุดประสงค์การศึกษา ครอบคลุมทั้ง 3 พิสัย คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ตามสารบบจำแนกความมุ่งหมายทางการศึกษา ของบลูมและคณะ

นอกจากนี้ความมุ่งหมายของหลักสูตร บางหลักสูตรยังสอดคล้องกับแผนวัฒนธรรมแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนงานอนุรักษ์มรดกเสริมสร้างเอกลักษณ์ และเผยแพร่เกียรติภูมิวัฒนธรรมไทยในสังคมโลก ที่กล่าวไว้ว่า "เพื่อรักษาและพัฒนา มรดกทางศิลปกรรม และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่ดีเด่นของชาติ โดยเฉพาะภาษาไทยและศิลปะไทยให้แก่คนไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักและภาคภูมิใจในตนเอง ซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่า กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ และทักษะในการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์ไทยทุกประเภท รวมทั้งอนุรักษ์สร้างไว้สืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นไทย ...." (แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 2540-2544 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้ระบุถึง การอนุรักษ์ ส่งเสริมสืบทอด และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ได้แก่

หลักสูตรสาขานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ว่า "ดำเนินการให้มีการวิจัยในขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อการบุกเบิกวิทยาการใหม่ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532)

หลักสูตรสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 ว่า "เพื่อผลิตบัณฑิตศิลปะการแสดงให้มีรสนิยม และมีพฤติกรรมสร้างสรรค์ ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537)

หลักสูตรนาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 ว่า "เพื่อฝึกอบรมให้มีความคิดริเริ่ม สามารถสร้างสรรค์ผลงานในวิชาชีพ มีกิจนิสัยในการศึกษาค้นคว้า พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ สามารถวางแผนและปฏิบัติงานด้วยหลัก

วิชาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพ ประณีต ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ อันเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ เผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ” (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2529)

หลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์ และการละคร สถาบันราชภัฏ ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ว่า “เพื่อส่งเสริมเจตคติ และค่านิยมในการอนุรักษ์ และส่งเสริมนาฏศิลป์ และการละคร” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2536)

หลักสูตรโปรแกรมศึกษานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏ ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ว่า “เพื่อส่งเสริมเจตคติและค่านิยมในการอนุรักษ์ส่งเสริมและสร้างสรรค์นาฏศิลป์และการละคร” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2536)

หลักสูตรสาขาวิชาศิลปการแสดง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 ว่า “เพื่ออนุรักษ์ สืบทอด ศิลปะด้านการแสดง เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป” (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2531)

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ ที่เห็นว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาที่เหมาะสมประการหนึ่ง คือ เพื่อส่งเสริม เจตคติและค่านิยมในการอนุรักษ์ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมทางด้านนาฏศิลป์ของชาติไว้สืบไป

2.2 ด้านโครงสร้างหลักสูตร พบว่า หลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 12 หลักสูตร สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.2532 คือ มีโครงสร้างหมวดวิชา และจำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานกำหนด และสอดคล้องกับแนวความคิดของปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532) ที่ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรอุดมศึกษาว่ามี 4 ส่วน คือ การศึกษาทั่วไป (General Education) การศึกษาวิชาเฉพาะ (Specialized Education) วิชาเลือกตามที่สนใจ (Exploratory Education) และวิชาที่ช่วยเสริมประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน (Enrichment Education)

ในด้านโครงสร้างของหลักสูตรนี้ พบว่า หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปการละครของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หรือพื้นฐานทั่วไปนั้น มีจำนวนหน่วยกิตรวม 24 หน่วยกิต น้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ทั้งนี้ เพราะในหลักสูตรนี้กำหนดให้รายวิชาในกลุ่มภาษาไปรวมไว้ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาพื้นฐานคณะ ซึ่งมีถึง 32 หน่วยกิต เช่นเดียวกับหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการละครของมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ ซึ่งกำหนดจำนวนหน่วยกิตรวมใน

หมวดวิชาเฉพาะไว้ 76 หน่วยกิต น้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดไว้ว่า ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต แต่จะมีจำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มากถึง 58 หน่วยกิต

นอกจากนี้ พบว่า หลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ที่เป็นหลักสูตร 2 ปีต่อเนื่อง นั้น มีเพียง 2 หลักสูตรเท่านั้น คือ หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ (หลังอนุปริญญา) สาขาวิชา การศึกษาของสถาบันราชภัฏ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้จบการศึกษาในระดับ ป.กศ.สูง (นาฏศิลป์) ซึ่งเป็นหลักสูตรเดิมได้ศึกษาต่อ และรองรับผู้ที่จบการศึกษาในระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง จากวิทยาลัย นาฏศิลป์ กรมศิลปากร ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีด้วย อีกหลักสูตรหนึ่ง คือ หลักสูตรศิลปศาสตร- บัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง (ต่อเนื่อง 2 ปี) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี เป็นสาขาวิชาทางศิลปศาสตร์ เปิดโอกาสให้ผู้จบการศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรีเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันหลักสูตรนี้ยังไม่เปิด คำเนินการสอน เป็นวิชาเอก คงเปิดสอนเป็นวิชาโทเท่านั้น

2.3 ด้านเนื้อหาวิชา ของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา จำนวนรายวิชา ในหมวดวิชาเฉพาะสาขา ซึ่งได้จำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระที่ปรากฏในเอกสาร หลักสูตร มีความแตกต่างกันตามรูปแบบของหลักสูตร กล่าวคือ ถ้าเป็นหลักสูตรที่เน้นทางทักษะ นาฏศิลป์ ก็จะมีรายวิชาทางนาฏศิลป์มากกว่า ถ้าเป็นรูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางด้านศิลปะการละคร ก็จะเน้นรายวิชา ทางการละคร และวรรณคดีตะวันตก หรือถ้าเป็นรูปแบบหลักสูตรทางสื่อสารการ แสดง ก็จะเน้นวิชาแกนทางการสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้ รายวิชาที่แบ่งตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระ ของหลักสูตร บางรายวิชา ก็จะเหมือนกัน เช่น ในหมวดพื้นฐานทางการแสดง จะมีรายวิชา การ แสดง 1 หรือ ศิลปะการแสดง 1 ถึง 5 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาขาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาขาสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาขาการละครอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และหลักสูตร โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏ

ในหมวดเนื้อหาทางวรรณกรรมหรือการละครตะวันตก จะมีรายวิชา การ ละครตะวันตกหรือประวัติการละครตะวันตก 5 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาขาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาขาการละครอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรสาขาศิลปะ การแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หลักสูตรสาขานาฏศิลป์ไทย สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล และหลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในหมวดเนื้อหาทางวรรณกรรมหรือการละครเอเชียและไทย จะมีรายวิชา การละครตะวันออกหรือประวัติการละครตะวันออก 4 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาขานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาขานาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หลักสูตรสาขาศิลปะการ แสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และหลักสูตรสาขานาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ในหมวดเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบในการแสดง และเทคนิคต่าง ๆ จะมีรายวิชา เครื่องแต่งกายการแสดงเบื้องต้น หรือ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแต่งกายการแสดง 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และหลักสูตรสาขานาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ในหมวดเนื้อหาการเขียน การวิจารณ์ จะมีรายวิชา การเขียนบทละคร หรือศิลปะการเขียนบทละคร ถึง 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาขาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักสูตรสาขาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรสาขานาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และหลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในบางหมวดหมู่เนื้อหาวิชา เช่น หมวดการประยุกต์ และการสร้างสรรค์ จะมีลักษณะเนื้อหาวิชาที่เหมือนกัน แต่เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น วิชาการวิจัยนาฏศิลป์ (หลักสูตรสาขานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) วิชาวิทยานิพนธ์ : ศิลปะการละคร (หลักสูตรสาขาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) วิชาการวิจัยทางการสื่อสาร (หลักสูตรสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) วิชางานค้นคว้าส่วนบุคคล (หลักสูตรสาขาการละคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) วิชานาฏการนิพนธ์ (หลักสูตรสาขานาฏศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร) วิชาศิลปะการแสดงนิพนธ์ (หลักสูตรสาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) วิชาผลงานค้นคว้าริเริ่มทางนาฏศิลป์หรือศิลปะการละคร (หลักสูตรโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏ) เป็นต้น

การจำแนกหมวดหมู่เนื้อหาสาระ ของหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตร ของนักวิชาการทางหลักสูตรหลายท่าน เช่น หลักสูตรที่ยึดสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (สังัด อุทรานันท์, 2529) รูปแบบการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชา หรือสาขาวิชา (เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และลิวิส Saylor, Alexander and Lewis 1981 อ้างใน สุวรรณ กิตติเนาวรัตน์, 2530) และสอดคล้องกับแนวคิดของ คุษฎี สิตถาวรจักษ์ (2536) ที่จัดหมวดหมู่หลักสูตรด้วยเกณฑ์กลุ่มที่จำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาสาระ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ผู้สอน เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนั้นพบว่า ด้านวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร ที่เห็นไม่สอดคล้อง

กันคือ มีทักษะที่ครบถ้วนสมบูรณ์ในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพนาฏศิลป์ให้ได้มาตรฐานสากล และนานาชาติ และมีพื้นฐานทางการวิจัยในการแสวงหาความรู้ใหม่ และทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ ซึ่งในประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยคิดว่า สาเหตุที่ความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน เป็นเพราะวิชาชีพนาฏศิลป์ยังไม่มีเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพกำหนดไว้ ส่วนพื้นฐานทางการวิจัย และการทำวิจัยทางนาฏศิลป์นั้น ในหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ยังไม่จำเป็นต้องเน้นความสำคัญ มากนัก ควรจะศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

ในด้านรายวิชาพื้นฐานวิชาชีพนาฏศิลป์ที่เห็นไม่สอดคล้องกัน คือ รายวิชาทางการวิจัย รายวิชาทางการสื่อสารและเทคโนโลยี และรายวิชาทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งจากผลการศึกษาเอกสาร หลักสูตรจะไม่ปรากฏรายวิชาเหล่านี้ ยกเว้น หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีรายวิชาการวิจัยนาฏศิลป์ 1 และการวิจัยนาฏศิลป์ 2

ส่วนรายวิชาเฉพาะหรือรายวิชาเอก ที่เห็นไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ รายวิชาละครเวทีสมัยใหม่ การเขียนบทละคร การวิจารณ์การแสดง การสร้างฉากและเทคนิค แสง สี เสียง ในการแสดง ซึ่ง รายวิชาเหล่านี้ในหลักสูตรที่เน้นทางด้านนาฏศิลป์ ไม่ใช่รายวิชาหลักสำคัญที่ต้องศึกษาอย่างลึกซึ้ง วิชาเหล่านี้ควรจะจัดเป็นหลักสูตรวิชาเอกโดยเฉพาะ เช่น วิชาเอกการเขียนบทละคร หรือ วิชาเอก เทคนิค แสง สี เสียง ประกอบการแสดง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี

ผลจากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรีของสถาบัน อุดมศึกษา ทั้ง 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตร และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผลจากการ สอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ หลักสูตรระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2540 ผู้วิจัยได้นำมาประมวล และขอเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1.1 กระบวนการในการจัดการศึกษาวิชาชีพนาฏศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษา ควร จะมีเอกภาพที่ชัดเจนว่า สถาบันใดหรือรูปแบบหลักสูตรใดจะมุ่งผลิตบัณฑิตวิชาชีพนาฏศิลป์ที่มี คุณภาพหรือมีคุณลักษณะเด่นประเภทใด ไม่ควรที่จะผลิตซ้ำซ้อนกัน และปริมาณมากจนเกินไป เพราะวิชาชีพสาขานาฏศิลป์ไม่ใช่สาขาที่ขาดแคลนในยุคปัจจุบัน แต่ควรที่จะเน้นคุณภาพให้มากกว่า ปริมาณ เป็นต้นว่า หลักสูตรควรมีการแบ่งแยกให้เห็นชัดเจนว่าจะมุ่งผลิตศิลปินหรือผู้อนุรักษ์ นาฏศิลป์ หรือ ผู้สอนนาฏศิลป์ เป็นต้น

1.2 หลักสูตรวิชาชีพนาฏศิลป์ ในกระบวนการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา นั้น ควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการผลิตบัณฑิต ได้แก่

1.2.1 หลักสูตรนาฏศิลป์ที่มุ่งผลิตผู้สอนนาฏศิลป์ โดยแยกเป็นระดับ ประถม มัธยมและอุดมศึกษา โดยมีเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาด้วย เพราะในแต่ละระดับ เนื้อหาวิชา และวิธีการสอนย่อมแตกต่างกัน และชื่อหลักสูตร ก็ควรจะบ่งบอกชัดเจน เช่น นาฏศิลป์ศึกษา เป็นต้น ส่วนคุณวุฒินั้นจะเป็นครุศาสตรบัณฑิต หรือศึกษาศาสตรบัณฑิตก็ได้ ซึ่งหลักสูตรนี้จะต้องเรียนเสริมในรายวิชากลุ่มวิชาการศึกษาด้วย

1.2.2 หลักสูตรนาฏศิลป์ที่มุ่งผลิตศิลปินหรือผู้อนุรักษ์นาฏศิลป์ ผู้เรียนในหลักสูตรนี้จะต้องฝึกอย่างเข้มข้น ในรายวิชาพื้นฐาน และวิชาเอกบังคับ เน้นการอนุรักษ์และสืบทอด เผยแพร่นาฏศิลป์ประจำชาติ สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ หลักสูตรที่มุ่งเน้นสร้างศิลปิน หรือผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะนี้ อาจจะแยกเป็นหลายสาขาวิชาเอก เช่น นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ตะวันตก การละครตะวันตก หรือละครสมัยใหม่ เหมือนเช่น หลักสูตรในปัจจุบัน แต่ควรมีเกณฑ์มาตรฐานรองรับ เพื่อความเป็นเอกภาพ และจัดตั้งเป็นสถาบันวิชาชีพโดยเฉพาะ

1.2.3 หลักสูตรที่มุ่งผลิตบัณฑิตในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการแสดง คือ ไม่มุ่งผลิตนักแสดง แต่ผลิตผู้สร้างงานที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายสาขาวิชาเอก ได้แก่ สาขาสร้างและออกแบบเครื่องแต่งกายการแสดง สาขาออกแบบและแต่งหน้าในการแสดงสาขา สร้างและออกแบบฉากประกอบการแสดง หรือสาขาเทคนิคแสง สี เสียง ประกอบการแสดง เป็นต้น คือ ไม่จัดเป็นเพียงรายวิชาเหมือนเดิม แต่แยกออกเป็นสาขาวิชาเอกโดยเฉพาะ เพราะในปัจจุบันนี้ การผลิตบัณฑิตเพียงเพื่อเป็นศิลปินหรือนักแสดงนั้นค่อนข้างจะแคบเกินไป

1.2.4 หลักสูตรที่มุ่งผลิตนักธุรกิจ การแสดง คือ นอกจากจะมุ่งทักษะทางด้านนาฏศิลป์ให้กับผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับผู้ดูด้วย คือ ผลิตบัณฑิตที่จะออกไปสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ และให้ความสำคัญกับคนดูหรือผู้สร้างผู้ดูด้วยว่าทำอะไรจะ使人คนดูมีพื้นฐานและเกิดสติปัญญาในการดู จะทำให้เข้าใจและมีสุนทรียะ เกี่ยวกับนาฏศิลป์ได้ดียิ่งขึ้น ในหลักสูตรนี้จะต้องมีการเรียนในกลุ่มวิชาบริหารจัดการธุรกิจและการตลาดด้วย

1.2.5 หลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ควรจะจัดหลักสูตรเป็นของตนเอง ที่มุ่งอนุรักษ์สืบทอดศิลปกรรมและการแสดงของท้องถิ่น มีการศึกษาวิจัยทางด้านการแสดงต่าง ๆ นำภูมิปัญญาของท้องถิ่น มาพัฒนา สร้างสรรค์ให้ดีขึ้น

1.3 ปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม และสามารถคาดการณ์แนวโน้มปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น ในหลักสูตรวิชาชีพครูนาฏศิลป์ หรือนาฏศิลป์ศึกษา อาจมีรายวิชาเกี่ยวกับวิชาสอนนาฏศิลป์เด็ก

พิเศษ หรือหลักสูตรที่มุ่งผลิตศิลปิน ก็ควรมีรายวิชากฎหมายลิขสิทธิ์คุ้มครองสิทธิในงานของศิลปิน หรือหลักสูตรที่มุ่งผลิตบัณฑิตผู้สร้างงานที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ก็ควรมีรายวิชาทาง Computer Arts เป็นต้น

1.4 การนำเสนอผลงานทางนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงต่าง ๆ จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งเป็นยุคแห่งการสื่อสาร จะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาสร้างสรรค์ รู้จักนำเอาอิทธิพลจากตะวันตกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แทนที่จะเลียนแบบเพียงอย่างเดียว แต่นำมาพัฒนาปรับปรุงให้ศิลปวัฒนธรรมของไทยเราน่าสนใจ เช่น การนำเอาศิลปะการแสดงของต่างชาติ และเทคนิคฉาก แสง สี เสียงมาใช้ในการแสดง ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคตต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในลักษณะการติดตามผลบัณฑิต เพื่อนำผลทั้งของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต มาประกอบการประเมินผลหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน และนำมาพร้อมกับผลการวิจัยนี้ เพื่อให้ได้มองเห็นภาพรวม อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่การบริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพนาฏศิลป์ ที่เหมาะสมในอนาคต

2. หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะการมีงานทำ และองค์ประกอบที่สำคัญต่อการมีงานทำของบัณฑิตวิชาชีพนาฏศิลป์ในแต่ละหลักสูตร